

A Médiatanács 505/2016. (V. 3.) számú határozatának kivonata

Tényállás

A Médiatanács bejelentés alapján vizsgálta az LP Média Kft. médiaszolgáltató Hatoscsatorna elnevezésű médiaszolgáltatásában 2016. február 7-én 21 órától sugárzott Tabuk, titkok, tények című műsorszámát, melynek 21:39:00 és 21:41:38 között adásba került szegmensével kapcsolatban felmerült az Smtv. 17. § (2) bekezdésének megsértése. A Tabuk, titkok, tények című műsorszám alternatív gyógyászattal foglalkozó műsor, a vizsgált epizódban a műsorvezető vendégével, a kvantummatrix nevű gyógy mód feltalálójával beszélgetett.

Az aggályos műsorrészben a meghívott arról beszélt, hogy a világegyetem törvényei alól senki nem vonhatja ki magát, aki helytelenül cselekszik, arra következő életében emiatt karma (munka) vár, vagyis a jelenleg folytatott életvitel kihat a következő életre. Az interjúalany ezen ok-okozati viszony, törvényszerűség illusztrációjaként megemlítette a kerekesszékes mozgássérülteket. A műsorrészben az alábbiak hangzottak el:

„A fenti törvények alól, amit úgy hívnak, hogy karma – ok és okozat, ez egy vastörvény –, ez alól nincs kibúvás. Amit tettél, azért mindért felelned kell. Bárki az emberiség ellen tesz, vagy lélektársának, embertársának, tehát mindnek meglesz a karmája. Tehát tulajdonképpen így fogalmazott egy Nobel-díjas angol tudós, hogy a jövő tolókoksisai a mostani, tulajdonképp a mostani hátramosztítói a rendszernek. Ezt ő ki merete jelenteni: ne segítsük a Heine-Medinst, a mozgássérülteket, mert azok rossz emberek inkarnációi. Most elsősre ez egy döbbenetes, hozzászegez a székhez. Most akkor itt mi legyen? De a következő gondolatod már az, amit az öreg is el akart érni, hogy valamilyen szinten azt mondd, hogy ok és okozat. Vissza kell, hogy tartson attól...”

Műsorvezető: *„Ja, hogy ha valakinek valamilyen hiányossága van, akkor az nem véletlen?”*

Vendég: *„Hát, itt véletlenek nincsenek, ez már réges-rég kizárt. Földi síkon véletlen nincs. Minden a karma szerint ok és okozat. Amit teszel, amilyen magot ültetsz, azt fogod aratni.”*

Műsorvezető: *„Azért elég rendszeren kalandozunk az ezotéria határán. Egyébként hiszel a lélekvándorlásban?”*

Vendég: *„Nem hiszek, hanem kétségem nincs afelől. A lélek halhatatlan, ugye ezt sokan leírták. Egy eon 25 ezer év, abban van 130 leszületés.”*

Műsorvezető: *„Tehát, én valaki voltam, mielőtt ebbe a testbe kerültem, és majd leszek is valami, és attól függően, hogy hogy élem az életem, kerülök a következő életemben olyan helyzetbe, ami jutalom vagy büntetés azért, amit a földi életemben csináltam?”*

Vendég: *„Így van. (...) Mindenki feladattal születik. Ezt a feladatot vagy megcsináljuk, vagy kibúvunk alóla.”*

A Médiatanács döntése

A Médiatanács megállapította, hogy a médiaszolgáltató megsértette az Smtv. 17. § (2) bekezdésében foglalt, a kirekesztésre alkalmas médiatartalom közzétételét tilalmazó rendelkezést, ezért a médiaszolgáltatót 50 000 Ft bírsággal sújtotta, továbbá internetes honlapján és a műsorszám egy későbbi adásában a jogsértés tényére utaló közlemény közzétételére kötelezte.

A Médiatanács döntésének indokai

1. A „kirekesztésre alkalmas” tényállási elem médiajogi értelmezése

Az Smtv. 17. § (2) bekezdése a médiaszolgáltató – véleménynyilvánítási jogára és a sajtószabadsághoz való jogra visszavezethető – szerkesztői szabadságának alkotmányosan igazolható korlátozását jelenti.

A médiaszabályozás e rendelkezése nem az adott médiatartalomban szereplő közösségek jogait védi. A médiahatósági eljárás a megtámadott közösség képviselőinek, tagjainak akaratától függetlenül elindulhat, és ez nem képezi azok önrendelkezési jogának korlátját, arra tekintettel, hogy a szabályozás elsődleges célja a demokratikus nyilvánosság védelme. A rendelkezés elsősorban azt célozza, hogy a közönség (a médiatartalmak befogadói) számára olyan nyilvánosság álljon rendelkezésre, amely tiszteletben tartja az emberek, közösségek egyenlőségét, egyenlő emberi méltóságát.

Az Smtv. 17. § (2) bekezdése által tilalmazott magatartás a kirekesztés, a rendelkezés alanyai csoportok, közösségek, melyek közül a jogalkotó egyes, az Alaptörvény és a nemzetközi egyezmények által is kiemelt – nemzeti, etnikai, nyelvi, vallási alapon összetartozó – csoportokat külön nevesített.

Az alkotmánybíróági értelmezés szerint a védett közösség bármely ismérv alapján elkülönülő személyek csoportját jelentheti [30/1992. (V. 26.) AB határozat], azonban az „elkülönülésnek” valósnak és érzékelhetőnek kell lennie. Ahhoz, hogy védelmet kapjon, az adott csoportnak, közösségnek olyan alapon kell szerveződnie, amely tagjai személyiségének lényegét (lényegi elemét) határozza meg [96/2008. (VII. 3.) AB határozat].

Kirekesztő tartalmat azon üzenet hordoz, amely egy adott közösség elszigeteltségét, a társadalom egyéb rétegeitől való idegenségét, különállóságát igyekszik elérni, vagy amellett érvel. Mindez megvalósulhat úgy, hogy adott médiatartalom a célzott réteggel kapcsolatos megtévesztő, sztereotip gondolatokat, véleményeket felerősíti, vagy ezt célozza.

Akkor minősülhet továbbá egy tartalom kirekesztőnek, ha annak kinyilvánítója arra törekszik, hogy az adott közösség tagjait valamilyen módon megakadályozza abban, hogy alkotmányos jogukat érvényesíthessék, illetőleg ezt számukra megnehezítse. Az ilyen szándék végső soron az adott közösség tagjainak a mindenki mással egyenlő mértékben megillető méltósághoz való joguk érvényesülését, érvényesíthetőségét ássa alá.

Fontos kiemelni, hogy a szabályozás a kirekesztésre *alkalmas* médiatartalmak közzétételét tiltja, azaz a hatósági eljárás során nem azt kell vizsgálni, hogy az adott tartalom közzétételének eredményeképpen a szóban forgó közösség tagjai ténylegesen szembesültek annak negatív következményeivel; ugyanígy az sem tényállás-elem, hogy a vélemény kinyilvánítóját ilyen szándék vezérelje nézeteinek közlésekor.

A sajtószabadságot értelmező első határozatában az Alkotmánybíróság rámutatott arra, hogy *„a sajtó szabadságát arra figyelemmel kell garantálnia az államnak, hogy a sajtó a véleményalkotáshoz szükséges információszerzésnek, a véleménynyilvánításnak és véleményformálásnak kitüntetett jelentőségű eszköze. (...) A sajtószabadság egyéni alapjogként abban az értelemben eszköz, hogy felerősíti az egyéni véleménynyilvánítás hatását, és támogatja a demokratikus közvélemény közérdekű ügyekről való tájékoztatását, a közérdekű ügyekkel kapcsolatos véleményformálást”* [37/1992. (VI. 10.) AB hat.].

A 30/1992. (V. 26.) AB határozat kifejtette: *„a szabad véleménynyilvánításhoz való jog a fentiek szerint nem csupán alapvető alanyi jog, hanem e jog objektív, intézményes oldalának elismerése egyben a közvélemény, mint alapvető politikai intézmény garantálását is jelenti. A szabad véleménynyilvánítás jogának kitüntetett szerepe ugyan nem vezet arra, hogy ez a jog – az élethez vagy az emberi méltósághoz való joghoz hasonlóan – korlátozhatatlan lenne, de mindenképpen azzal jár, hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jognak valójában igen*

kevés joggal szemben kell csak engednie, azaz a véleményszabadságot korlátozó törvényeket megszorítóan kell értelmezni.”

A fentiek alapján a vélemény- és sajtószabadság kiterjed a sértő, akár szélsőséges álláspontok közzétételének lehetőségére is. A sajtószabadság korlátozásának nem lehet indoka a szélsőséges vélemények elutasítása, hanem csak más, a sajtószabadsággal szembeni védelemre is érdemes alapvető jog vagy alkotmányos érték [Alaptörvény, I. cikk (3) bekezdés] megóvásának szándéka vezethet a jogsértés megállapítására.

A szólás- vagy sajtószabadság gyakorlása nem teszi lehetővé a kirekesztő vélemények közzétételét, azaz a védelem ezen álláspontokra nem terjed ki, ezek a vélemények alkotmányos módon kizárhatók a demokratikus nyilvánosságból. (Ezt az Alkotmánybíróság legutóbb a jelenleg hatályos törvényi szabályozás kapcsán a 165/2011. (XII. 20.) AB határozatában is megerősítette.)

2. A műsorszámban elhangzottak értékelése

A műsorszámban a meghívott vendég többek között azon nézetnek, véleménynek adott hangot, amely értelmében „nem létezik véletlen”, az emberek valamennyi „bűnükért” valamilyen formában, de mindenképpen felelni fognak. Ezen nézet alátámasztásaként, mintegy példaként kerültek szóba a testi fogyatékosokban szenvedő, azon belül is aztán konkrétan a kerekesszékre kényszerült személyek. A vendég a mozgássérültek közösségét - egy meg nem nevezett tudósra hivatkozva - „rossz emberek inkarnációiként” írta le, akik valamilyen előző életbeli bűnük, mulasztásuk miatt kerültek jelenlegi helyzetükbe.

A sérelmezett médiatartalom nem a mozgássérültekről szólt. A műsorszám vendége magyarázatában a kozmikus törvények ellenében folytatott életvitel büntetéseként, egyfajta fenyegetésként jelent meg a fogyatékosoknak e formája: a vendég által ismertetett világkép értelmében a mozgássérülteknek - illetve tágabb értelemben a bármiféle fogyatékosokban szenvedőknek - megérdemelt büntetésként kell életüket ilyen körülmények között élniük.

Már önmagában e gondolatok kritika, ellenpontosítás nélküli közzététele is aggályosnak tekinthető. Ennek következtében ugyanis a médiatartalmat befogadókban könnyen az a nézet alakulhat ki, hogy a mozgássérült személyek semmiféle társadalmi segítségnyújtásra nem érdemesek, állapotuk korábbi életükben elkövetett bűneik természetes – és megérdemelt – hozadéka.

Az eszmefuttatásban ezt követően – hivatkozva az angol tudósra – elhangzott az is: „*ne segítsük a Heine-Medinet, a mozgássérülteket, mert azok rossz emberek inkarnációi*”. Elmondható tehát, hogy a megszólaló nem kizárólag a testi fogyatékosok okaira adott sajátos, a többségi társadalomban vélhetően – a tudományban pedig bizonyosan – nem egységesen elfogadott választ, hanem abbéli véleményének is nyíltan hangot adott, hogy e személyektől a segítséget is meg kell tagadni.

A Médiatanács rögzíti döntésében, hogy a szólásszabadság alapjogának érvényesülése érdekében nem kíván semmiféle ideológiai, világnézeti meggyőződést kinyilvánító gondolatot elzárni a közbeszéd elől, illetve tabuként kezelni a közéleti vitáknak teret nyújtó fórumok esetében. Ugyanakkor az egyes közösségekkel szemben kirekesztő, sztereotip gondolatokat tápláló nézetek, amelyek a demokratikus nyilvánosság érdekeit sértik, nem élvezhetik a szólásszabadság védelmét. Nem elfogadható azon vélemények kritika nélküli kinyilvánítása, amely egyes (jelen esetben a mozgássérültek, azon belül is konkrétan a kerekesszékes) személyek társadalmi elszigeteltségének megvalósítására ösztönöznek, még abban az esetben sem, ha ennek indokául a kinyilvánító személy bármilyen (vallási, politikai, ideológiai stb.) meggyőződése által vallott eszmék, nézetek szolgálnak.

Önmagában egyes sértő vélemények közzététele a nyilvánosság előtt nem zárható el, a meghívott vendég mondatai azonban ezen jóval túlmutattak, hiszen egy adott közösség elszigetelése, a társadalom egyéb rétegeitől való idegenségének, különállóságának megvalósítása mellett érveltek.

A megszólalást súlyosbította, hogy a műsorvezető nem utasította el az elhangzottakat, illetve azokat alternatív vélemény felmutatásával sem ellensúlyozta. A médiaszolgáltató, illetve a tárgybeli esethez hasonló műsortípusok esetében a műsorvezető szerepe kiemelten fontos: a jogsértés megvalósítására alkalmas tartalmaktól való aktív és a közönség számára is nyilvánvalóan ilyenként érzékelhető elhatárolódása az eset valamennyi körülményének mérlegelése mellett alkalmas lehet a jogsértés megállapítása alóli mentesülésre.

Jelen esetben azonban erre nem került sor, a nem élő műsorként adásba szerkesztett médiatartalomban a médiaszolgáltatót megtestesítő műsorvezető a kirekesztő, sztereotip gondolatokat tartalmazó megnyilvánulásoktól semmilyen formában nem határolódott el, nem tompította annak káros hatásait. Megjegyzendő, hogy a későbbi adásokhoz kapcsolódó nyilatkozatok, illetve a médiaszolgáltató honlapján közzétett közlemény ugyan a jogsértés megvalósulásának tényén nem változtat, a szankció kiszabása során mindenképpen értékelendő körülménynek minősül.

Az adásban elhangzott mondat, függetlenül attól, hogy a meghívott vendég az általa is elfogadottnak tartott és vallott világnézeti meggyőződése alátámasztását szolgáló illusztrációnak szánta, a fentiekben foglalt körülmények alapján alkalmas volt a mozgássérültek mint a 30/1992. (V. 26.) és a 96/2008. (VII. 3.) számú AB határozatok szerinti közösség kirekesztésére, ezért a Médiatanács megállapította, hogy a Médiaszolgáltató megsértette az Smtv. 17. § (2) bekezdését.